

УДК 016:612

В. П. Пішак
В. Ф. Мислицький
С. С. Ткачук
Г. І. Ходоровський

ВЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ, ВИХОВАТЕЛЬ

Буковинський державний медичний
університет, м. Чернівці

Ключові слова: Склярів Я.П.,
життя, творчість, науковий
внесок, нормальна фізіологія.

Резюме. Висвітлено життєвий та творчий шлях знаного
фізіолога професора Якова Павловича Склярів, багатолітнього
завідувача кафедри нормальної фізіології Чернівецького, а в
подальшому – Львівського медичних інститутів.

Тане в мареві десятиліть лютий далекого 1946 року, коли на завідування кафедрою нормальної фізіології недавно переведеного у Чернівці 2-го Київського медичного інституту, переіменованого у Чернівецький медичний інститут, приїхав з посади старшого асистента кафедри нормальної фізіології 1-го Харківського медичного інституту молодий, у розквіті сил Яків Павлович Склярів.

Попередникам Якова Павловича на посаді завідувача кафедри вдалося за короткий термін організувати навчальний процес, забезпечивши читання лекцій та проведення практичних занять, щоправда, у вигляді демонстрацій, за браком необхідного обладнання та апаратури.

Молодий завідувач проявив неабиякі організаторські здібності та чудеса винахідливості для налагодження нормального педагогічного процесу на кафедрі.

За допомогою інших кафедр інституту, аналогічних кафедр медичних інститутів України та кафедри фізіології людини та тварин Чернівецького державного університету в короткий термін вдалося налагодити повноцінні практичні заняття.

Був створений віварій для тварин, виготовлені вівісекційні столи, станки для хронічних дослідів на собаках, організована майстерня з ремонту апаратури та інструментів, складувна майстерня, яка на той час була необхідною приналежністю будь якої, поважаної себе, фізіологічної лабораторії.

Проведені заходи по забезпеченню навчального процесу створили передумови для становлення наукових досліджень.

Кафедру нормальної фізіології Харківського медичного інституту очолював професор Ю.В. Фольборт - учень І.П.Павлова і перша наукова тематика кафедри, сформована

Я.П.Склярівим, як учнем школи І.П.Павлова, була присвячена вивченню фізіології травлення. Безпосередні наукові питання, котрі привернули увагу Якова Павловича, лежали у сфері вивчення механізмів секреції шлункових залоз і завершилися докторською дисертацією, що мала назву: «Матеріали до аналізу секреторної функції шлункових залоз при тривалому їх збудженні».

Іван Петрович Павлов - один з небагатьох російських вчених - біологів - лауреат Нобелівської премії, видатний фізіолог, творець нового кількісного методу вивчення функцій вищої нервової функції вищої нервової діяльності, помер у 1936 році. Він встиг створити потужну наукову школу, вихідці якої тривалий час очолювали кафедри та наукові лабораторії всього Радянського Союзу, продовжуючи розвивати плідотворні ідеї свого Вчителя.

Про серйозність постановки наукової роботи на кафедрі свідчить те, що навколо Я.П.Склярів, зорганізувався колектив однодумців, котрий згодом переріс у наукову школу, яку сьогодні можна з повним правом назвати його іменем.

Крім докторської дисертації Я.П.Склярів на кафедрі були захищені наступні кандидатські дисертації: О.Д. Жовновата (1953), «Механізм кореляції функції шлунка і видільної функції нирок»; З.Д. Довгань (1954), «Нервовий механізм збудження шлункових залоз»; А.П.Клімкевич-Гречишкіна (1955), «Фізіологічні механізми гальмування шлункових залоз»; Н.П. Давосир-Семен (1957), «Нервова регуляція процесу всмоктування глюкози в тонких кишках».

Результатом цих досліджень було встановлення ролі екстра- та інтрагастральних факторів у здійсненні секреторного процесу шлунком.

Вперше показано, що інтенсивність соковидільного процесу залежить від здатності організму мобілізувати під час секреції необхідну кількість води та хлоридів. При їх достатньому надходженні до організму соковидільна функція може продовжуватися дуже довго без помітного послаблення, або утримуватися тривалий час на неви-

сокому рівні. З іншого боку, вміст органічних речовин і ферментів у шлунковому соці швидко падає, що може служити характерною ознакою «втоми» шлункових залоз. Були вивчені також механізми гальмування шлункової секреції та процесів всмоктування в тонких кишках.

Незважаючи на те, що Я.П. Скларов полишив кафедру в 1952 р., запропонована ним наукова, тематика продовжувала «працювати» до 1957 р.

Відсутність досконалої апаратури компенсувалася високою відповідальністю та безкорисною самовідданістю дослідників, які могли долами спостерігати за піддослідною твариною, вести детальні щоденники, фіксувати найменші зміни не тільки досліджуваних параметрів, але й різноманітних змін поведінки тварин.

На кафедрі не було друкарської машинки і вся документація була рукописною. Рукописними були й дисертації, як кандидатські так і докторські.

Необхідно висвітлити ще одну сторінку з життя цієї неординарної людини.

Я.П. Скларов впродовж 1948-1952 рр. був деканом лікувального факультету інституту. Крім прямих обов'язків, пов'язаних з організацією та контролем навчального процесу в інституті, декан контролював роботу студентських громадських організацій, студентського наукового товариства, художню самодіяльність і цілу низку інших питань.

Йому доводилося вирішувати проблеми, якими жив студентський колектив того часу.

Наведемо для прикладу перелік питань, які розглядалися на одному з засідань комітету комсомолу інституту: Участь комсомольців і молодіжи в новій сталінській п'ятилетке; Задачі комсомола в вузе в свете рішення ХУІ пленума ЦК ВКЛСМ; Засідання комітету комсомолу від 25.11.1948 р. Сумісне засідання комітету комсомолу та профкому інституту від 20.ГУД948 р. переймалося питанням "О состоянии культурно - массовой работы в институте и подготовка к смотру художественной самодеятельности вузов Украины".

30.03.1949 р. декан Я.П. Скларов прийняв участь в роботі і виступив на загально-інститутських комсомольських зборах.

Одним з пунктів ухвали цих зборів був такий: "Собрание обязывает всех студентов подготовиться к предстоящему смотру академических групп, который состоится в октябре 1949-50 уч. года".

Значну увагу надавала адміністрація інституту роботі науково - дослідного студентського товариства. Це видно хоча б з того, що правління студентського наукового товариства тоді очолювали завідувачі кафедр: в 1945 - доц. К.Д. Філатова - нормальної анатомії; в 1946-47 рр.- проф. М.І.Міхалойц - ЛОР хвороб; в 1948 - проф. М.Ю.

Рапопорт - пропедевтики терапії; в 1950-53 рр.- проф. Г.П. Каліна - мікробіології; в 1950-53 рр.- проф. Л.Б. Теодор - акушерства та гінекології.

У подальшому було прийнято рішення, згідно якому правління повинен очолювати студент.

В архіві зберігся запис про те, що 28.IV.50 р. на засіданні комітету комсомолу з доповіддю «Про роботу студентського наукового товариства» виступив проф. Г.П. Каліна.

Був присутній декан інституту т. Скларов Я.П. Така увага до цієї справи дала свої наслідки.

У березні 1950 року про успіхи в наукових дослідженнях студентів Чернівецького державного медичного інституту писала газета «Комсомольська правда».

Перу проф. Я.П.Скларова належить більше 170 праць, серед них монографії: Желудочная секреция. Медиздат УССР, 190 с. (1954); Физиология высшей нервной деятельности. Изд-во Львовского госуниверситета, 146 с. (1955); Секреторная работоспособность главных пищеварительных желез. Госмедиздат УССР, 182 с. (1958); Физиология высшей нервной деятельности. Японское издание Осакого университета, 146 с.(1958); Желудочная секреция. 2-е изд. Медгиз, 220 с. (1961); Всасывательная работоспособность тонкого кишечника. Здоров'я, 198 с. (1966); Ультраструктурные и микрохимические процессы в желудочных железах. Здоров'я, 136 с. (1979). Співавтори Е.Н.Панасюк, Л.Н.Карпенко.

Стрімко летять роки... Міняється час. Міняємося й ми, дякуючи Богові за те, що він дарував нам пам'ять, яка зберігає для нас минуле, в тому числі й пам'ять про наших вчителів.

Вчитель, який поєднав у собі любов до справи, до своїх учнів, до людей взагалі, залишається з нами назавжди.

Саме таким вчителем був і світлої пам'яті професор Яків Павлович Скларов.

УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ, ВОСПИТАТЕЛЬ

*В.П.Пишак, В.Ф.Мыслицкий,
С.С.Ткачук, Г.И.Ходоровский*

Резюме. Освещен жизненный и творческий путь известного физиолога Якова Павловича Скларова, многолетнего заведующего кафедрой нормальной физиологии Черновицкого, а позже - Львовского медицинских институтов.

Ключевые слова: Скларов Я.П., жизнь, творчество, научный вклад, нормальная физиология.

SCIENTIST, TEACHER, EDUCATOR

V.P.Pishak, V.F.Mislitsky, S.S.Tkachuk, G.I.Khodorovsky

Abstract. It is described the life and creative ways of well known physiologist, long term head of normal physiology department in the Chernivtsi Medical Institute and later - the Lvov Medical Institute.

Key words: Sklyarov Y. P., life, creation, scientific achievements, normal physiology.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

*Clin. and experim. pathol. - 2009. - Vol.8, №1. - P.130-131.
Надійшла до редакції 26.02.2009*